

Tadeusz Sarnowski

W trosce o godność i etykę zawodu adwokata

Palestra 9/10(94), 1-6

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TADEUSZ SARNOWSKI

W trosce o godność i etykę zawodu adwokata

Z tytułu pełnionej przez adwokatów funkcji publiczno-społecznej wymaga się od każdego członka adwokatury szczególnie wysokich kwalifikacji zawodowych, etycznych i moralnych. Każdy czyn adwokata kolidujący z prawem, zasadami etyki i godności oraz z interesem mas pracujących stanowi przewinienie i pociąga za sobą odpowiedzialność dyscyplinarną na zasadzie art. 93 u. o u.a.

Postępowanie dyscyplinarne przeciwko adwokatom znajduje się w gestii organów samorządu adwokackiego z mocy ustawy o ustroju adwokatury i jest jednym z ważniejszych przejawów działalności rad adwokackich oraz realizacji zadań samorządu zawodowego adwokatury, określonych w art. 1 ust. 2 u. o u.a.

Obowiązkiem samorządu adwokatury jest czuwanie nad należytym wykonywaniem przez adwokatów jej ustawowych zadań, zapewnienie adwokatów właściwej postawy społecznej, wysokiego poziomu etycznego i stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz sprawowanie kontroli nad ścisłym przestrzeganiem przepisów o wykonywaniu zawodu adwokata.

Realizacja powyższych zadań jest ściśle związana m. in. z właściwym stylem pracy rzeczników dyscyplinarnych. Konieczne jest więc przeprowadzenie analizy pracy rzeczników dyscyplinarnych po upływie przeszło rocznej działalności nowych organów adwokatury w tej dziedzinie oraz dokonywanie pewnej oceny wyników tej pracy i wyciągnięcie wniosków, które by pozwoliły na dalsze usprawnienie postępowania dyscyplinarnego.

Na podstawie przeprowadzonych wizytacji przez Rzecznika Dyscyplinarnego NRA, nadesłanych sprawozdań, wyników narady ogólnokrajowej rzeczników dyscyplinarnych, odbytej w Warszawie w dn'u 3 kwietnia 1965 r. z udziałem Wiceministra Sprawiedliwości Kazimierza Zawadzkiego, przedstawicieli sądownictwa i prokuratury — działalność rzeczników dyscyplinarnych w r. 1964 i w I półroczu 1965 r. przedstawia się pod względem liczby spraw i sposobu ich załatwienia, jak następuje:

I. W 1964 r. wpłynęło do rzeczników dyscyplinarnych wszystkich rad adwokackich spraw	—	943
pozostało do załatwienia z r. 1963 spraw	—	420
		<hr/>
razem spraw		1363
Sprawy powyższe załatwiono w sposób następujący: wniesiono akt oskarżenia w sprawach	—	326
prawomocnie zakończono w inny sposób (umorzono, zaniechano ścigania itp.) spraw	—	731
		<hr/>
razem		1057
pozostało do załatwienia w r. 1964 spraw	—	306
		<hr/>
razem spraw		1363

II. W I półroczu 1965 r. wpłynęło do rzeczników dyscyplinarnych wszystkich rad adwokackich spraw	—	515
pozostało do załatwienia z r. 1964 spraw	—	306
		<hr/>
razem spraw		821
Sprawy powyższe załatwiono w sposób następujący: wniesiono akt oskarżenia w sprawach	—	148
prawomocnie zakończono w inny sposób (umorzono, zaniechano ścigania itp.) spraw	—	376
		<hr/>
razem		524
pozostało do załatwienia spraw	—	297
		<hr/>
razem spraw		821

Działalność zaś Rzecznika Dyscyplinarnego NRA w r. 1964 i w I półroczu 1965 r. pod względem liczby spraw i sposobu ich załatwienia przedstawia się, jak następuje:

I. W 1964 r. wpłynęło spraw	—	60
pozostało do załatwienia z r. 1963 spraw	—	21
		<hr/>
razem spraw		81
Sposób załatwienia:		
wniesiono akt oskarżenia w sprawach	—	12
przekazano do dziekana rady adwokackiej z wnioskiem o ukaranie w trybie art. 98 u. o u.a. spraw	—	8
załatwiono prawomocnie w inny sposób (zaniechano ścigania, umorzono itp.) spraw	—	51
		<hr/>
razem		71
pozostało do załatwienia w r. 1965 spraw		10
		<hr/>
razem spraw		81

II. W I półroczu 1965 wpłynęło spraw	—	24
pozostało z 1964 r. spraw	—	10
	<hr/>	
	razem spraw	34
Sposób załatwienia:		
wniesiono akt oskarżenia w sprawach	—	5
załatwiono prawomocnie w inny sposób (zaniechano ścigania, umorzono itp.) spraw	—	15
	<hr/>	
	razem	20
pozostaje do załatwienia spraw	—	14
	<hr/>	
	razem spraw	34

Jak więc wynika z powyższego zestawienia, rzecznicy dyscyplinarni (łącznie z rzecznikiem dyscyplinarnym NRA) — na ogólną liczbę 1128 spraw załatwionych w r. 1964 — w 346 wypadkach pociągnęli obwinionych do odpowiedzialności dyscyplinarnej, co stanowi ca 30% ogólnej liczby dochodzeń dyscyplinarnych.

Należy jednak podkreślić, że liczba osób (adwokatów) pociągniętych do odpowiedzialności dyscyplinarnej jest mniejsza niż liczba dochodzeń dyscyplinarnych, ponieważ w wielu sprawach w charakterze obwinionego występowały te same osoby.

Na podstawie dokonanych wizytacji w roku 1964/65 oraz analizy nadesłanych sprawozdań trzeba stwierdzić, że rzecznicy dyscyplinarni włożyli wiele pozytywnego wysiłku w realizację ustawy o ustroju adwokatury i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości o postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko adwokatom i aplikantom adwokackim w dziedzinie postępowania dyscyplinarnego. W porównaniu z rokiem 1963 i poprzednimi latami znacznie zostały skrócone okresy trwania dochodzenia i duża liczba dochodzeń jest kończona przed upływem 3 miesięcy. Niemniej jednak trzeba zaznaczyć, że zmiany w r. 1964 na stanowiskach rzeczników dyscyplinarnych, powierzenie tych funkcji kolegom nowym nie mającym praktyki w prowadzeniu dochodzeń, jak również częściowo niewłaściwy dobór do współpracy zastępców rzecznika dyscyplinarnego oraz brak właściwego nadzoru nad pracą rzecznika dyscyplinarnego przez rady adwokackie spowodowały, że w pracy rzeczników dyscyplinarnych występowały różne uchybienia.

Spśród występujących niedociągnięć w pracy rzeczników dyscyplinarnych na plan pierwszy wysuwa się wciąż aktualna jeszcze kwestia przewlekłości postępowania.

Zgodnie z § 20 ust. 2 rozp. o postępow. dyscypl. przeciwko adwokatom i aplikantom adwokackim dochodzenie dyscyplinarne powinno być zakończone w terminie 3 miesięcy, a najpóźniej w terminie 6 miesięcy w razie przedłużenia terminu dochodzenia przez radę adwokacką. W praktyce jednak dość częste jeszcze zdarzały się wypadki, że dochodzenie trwało znacznie dłużej, a były nawet i takie sporadyczne wypadki, że dochodzenie ciągnęło się przeszło 2 lata.

Przewlekłość dochodzenia jest nie tylko szkodliwa dla samego postępowania dyscyplinarnego, gdyż często uniemożliwia wykrycie prawdy obiektywnej oraz ściśle ustalenia faktów, ale nadto wywiera ujemny

wpływ na pracę i życie samego obwinionego, stanowiąc jakiś dodatkowy, ciągnący się przez wiele miesięcy czy lat czynnik nękający. Poza obiektywnymi przyczynami uniemożliwiającymi zakończenie dochodzenia (np. skutek nie zakończenia sprawy karnej) niejednokrotnie powodem przewlekłości postępowania była niedostateczna aktywność zastępców rzecznika dyscyplinarnego i brak kontroli pracy zastępców przez ich rzecznika. W mniejszym za to stopniu pewien wpływ na przewlekłość postępowania miał fakt zwłoki w udzieleniu wyjaśnień przez obwinionego lub trudności w uzyskaniu do wglądu akt w sprawach sądowych.

Poza tym w zakresie jakości pracy rzeczników dyscyplinarnych stwierdzono szereg innych jeszcze niedociągnięć, do których przede wszystkim należy zaliczyć:

- 1) zaniechanie wszczęcia czy też umarzanie dochodzenia pomimo oczywistych dowodów popełnienia przewinienia, co w konsekwencji powodowało uchylanie postanowień przez komisje dyscyplinarne albo — w razie uprawomocnienia się — przez Sąd Najwyższy na skutek wniesionych rewizji nadzwyczajnych;
- 2) kierowanie w wielu wypadkach do komisji dyscyplinarnej aktu oskarżenia podpisanego wyłącznie przez zastępcę rzecznika dyscyplinarnego, co spowodowało umorzenie postępowania przez komisje dyscyplinarne (z braku podpisu rzecznika dyscyplinarnego, jako właściwego oskarżyciela);
- 3) zaniechanie składania odwołań od orzeczeń wojewódzkich komisji dyscyplinarnych oczywiście niesłusznych, a w konsekwencji — zmienionych bądź uchylonych w licznych wypadkach przez Sąd Najwyższy na skutek złożonych rewizji nadzwyczajnych;
- 4) niedokładne wyświetlenie w dochodzeniu wszystkich okoliczności faktycznych mających znaczenie dla sprawy, co w konsekwencji powodowało konieczność przeprowadzenia przez komisje dyscyplinarne dodatkowego postępowania dowodowego albo konieczność przekazywania sprawy rzecznikowi dyscyplinarnemu w trybie art. 305 k.p.k. do uzupełnienia;
- 5) stwierdzenie w szeregu wypadków uchybienia przez rzeczników dyscyplinarnych terminów do wniesienia odwołania i bezskuteczność starań o przywrócenie terminów, co w konsekwencji powodowało wnoszenie rewizji nadzwyczajnych od tych orzeczeń przez Ministra Sprawiedliwości.

Odrębnego omówienia wymaga kwestia kierowania przez rzecznika dyscyplinarnego wniosków o ukaranie do dziekana rady adwokackiej.

Zgodnie z § 35 rozporz. o postępow. dyscypl. przeciwko adwokatom i aplikantom adwokatów rzecznik dyscyplinarny może w toku dochodzenia zaniechać wniesienia aktu oskarżenia i skierować do dziekana rady adwokackiej wnioski o ukaranie obwinionego w trybie art. 98 u. o u.a. Korzystanie przez rzecznika dyscyplinarnego z uprawnień wynikających z powołanego § 35 rozporz. Ministra Sprawiedliwości wykazywało w praktyce w wielu wypadkach nieprawidłowości polegające na tym, że wobec charakteru popełnionych przewinień i znacznej szkodliwości społecznej czynów brak było podstaw do stosowania powyższego

trybu uproszczonego i wymierzenia obwinionemu kary w ramach art. 98 ust. 1 u. o u.a. oraz § 34 ust. 1 cyt. rozporz. o postęp. dyscypl.

Nieprawidłowości owe wynikały przede wszystkim wskutek nieuwzględnienia przez rzeczników dyscyplinarnych danych o karalności obwinionego. Czyn, który samoistnie może być przewinieniem drobnym i kwalifikującym się do tego, by zastosowano do niego art. 98 u. o u.a. — w zestawieniu z sylwetką obwinionego, a w szczególności z faktem poprzedniej karalności za podobny czyn, albo też ze względu na wielokrotną karalność dyscyplinarną za inne przewinienia będzie już miał niewątpliwie poważny charakter i cechować go będzie duży stopień szkodliwości społecznej, pociągający za sobą konieczność zastosowania surowszej represji dyscyplinarnej, tak że sprawa powinna być w takim wypadku skierowana do rozpoznania w trybie zwykłym.

Należy tu podkreślić, że celem art. 98 ust. 1 u. o u.a. i § 34 rozporz. o postęp. dyscypl. przeciwko adwokatom i aplikantom adwokackim jest uproszczenie i przyspieszenie postępowania dyscyplinarnego w wypadkach drobniejszych przewinień. Nieprawidłowe jednak korzystanie z powołanych wyżej przepisów powoduje konieczność wnoszenia sprzeciwu przez osoby wymienione w art. 98 ust. 3 u. o u.a. i w rezultacie sprawa wraca do zwykłego trybu postępowania. Okoliczność ta ma niewątpliwie ujemny wpływ na czas trwania dochodzenia.

Rzetelna, sumienna i na wysokim poziomie praca rzecznika dyscyplinarnego ma istotne znaczenie dla prawidłowego i sprawnego toku pracy komisji dyscyplinarnych oraz dla realizacji zadań samorządu adwokackiego w zakresie postępowania dyscyplinarnego. Trzeba przypomnieć, że zadania organów adwokatury w tym względzie mają istotne znaczenie w zakresie kształtowania się zasad etyki i godności zawodu. Dlatego też należy podkreślić z całą mocą konieczność ścisłego przestrzegania przez rzeczników dyscyplinarnych przepisów ustawy o ustroju adwokatury, rozporządzenia o postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko adwokatom i aplikantom adwokackim oraz regulaminu pracy rzeczników dyscyplinarnych, uchwalonego przez Naczelną Radę Adwokacką w dniu 13 marca 1965 r., co łącznie wraz z właściwą opieką i nadzorem nad pracą rzecznika dyscyplinarnego ze strony rad adwokackich stanowić będzie gwarancję, że powierzone rzecznikom dyscyplinarnym zadania w zakresie ochrony godności i etyki zawodu adwokata będą właściwie wykonywane zgodnie z celem i zadaniem całej adwokatury.

Analiza protokołów z posiedzeń rad adwokackich oraz nadesłane sprawozdania wykazują niedostateczny nadzór nad pracą rzecznika dyscyplinarnego przez rady adwokackie, co nie pozostało, rzecz jasna, bez wpływu na jakość ich pracy.

Postępowanie dyscyplinarne nie jest jedynym i wystarczającym środkiem na drodze do osiągnięcia przez samorząd adwokacki celów określonych art. 1 ust. 2 u. o u.a. Spośród innych, może nawet ważniejszych środków wysuwa się na plan pierwszy kwestia właściwego poziomu szkolenia aplikantów adwokackich oraz troska o podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych wśród adwokatów. Na podstawie analizy akt dyscyplinarnych można ustalić, że spory odsetek przewinień jest popełniany przez młodych stażem adwokatów wskutek słabej znajomości specyfiki zasad godności i etyki zawodu. O niedostatecznym przygoto-

waniu do zawodu aplikantów adwokackich świadczą zresztą wyniki egzaminów adwokackich, w czasie których często stwierdzano słabą znajomość zasad godności i etyki zawodu. Niejednokrotnie zdarzały się również wypadki popełnienia przewinień przez adwokatów o dużym stażu, lecz wykazujących braki w zakresie wiedzy prawniczej. Powyższe fakty wskazują zatem na konieczność podjęcia w tym zakresie przez rady adwokackie odpowiednich kroków w celu podniesienia poziomu szkolenia aplikantów adwokackich oraz podniesienia poziomu kwalifikacji zawodowych wśród niektórych adwokatów.

Nie bez znaczenia dla poziomu pracy zawodowej adwokata są warunki lokalowe w zespołach adwokackich oraz atmosfera pracy. Wiele zespołów adwokackich pracuje jeszcze w bardzo trudnych warunkach lokalowych. Fakt ten, jak również nie zawsze właściwy dobór składu osobowego zespołu adwokackiego stwarzają wewnątrz zespołu oraz w stosunkach pomiędzy adwokatem a klientem różne niesnaski i wywołują nieporozumienia, kończące się niejednokrotnie wszczęciem postępowania dyscyplinarnego. Stała analiza składu osobowego zespołu i jego działalności oraz troska rad adwokackich o polepszenie warunków pracy w zespołach adwokackich będzie na pewno jednym z czynników mających dodatni wpływ na podniesienie poziomu zawodowego adwokatury, a tym samym na zmniejszenie liczby dochodzeń dyscyplinarnych. Duże znaczenie profilaktyczne mają tu również, nie zawsze przy tym doceniane, wnikliwe wizytacje pracy zespołów adwokackich i ich członków przez wizytatorów rad adwokackich. Właściwy instruktaż zespołów adwokackich przez rady adwokackie na tle stwierdzonych przez wizytatorów uchybień niewątpliwie zapobiegnie popełnieniu wielu przypadkowych przewinień, będących często wynikiem nieznajomości lub błędnej interpretacji przepisów dotyczących działalności zespołów adwokackich i wykonywania zawodu adwokata.

Jest rzeczą oczywistą, że poruszone wyżej zagadnienia nie wyczerpują tych środków, które mają wpływ na poziom zawodowy i moralny adwokata. Nie jest to zresztą celem niniejszego artykułu. Chodzi natomiast o zwrócenie uwagi, że pełna realizacja zadań samorządu adwokackiego w zakresie wymaganym przez art. 1 ust. 2 u. o u.a. będzie możliwa nie tylko przy pomocy postępowania dyscyplinarnego, ale także całego zespołu innych środków, o których już była wyżej mowa, oraz ewentualnie jeszcze innych w zależności od warunków miejscowych.

Nie jest to oczywiście droga prosta i łatwa, ale jest ona osiągalna. Poprzez dalsze bowiem wysiłki organów samorządu adwokackiego i indywidualnych adwokatów, zmierzające do tego, by zwalczać przewinienia dyscyplinarne i podnosić poziom zawodowy, etyczny i moralny adwokatury, prowadzi droga do zdobycia i ugruntowania tak bardzo potrzebnego adwokatrze zaufania organów państwowych i społeczeństwa. Ale jednocześnie pamiętać należy o tym, że o czystości swoich szeregów i o poziomie zawodowym, etycznym i moralnym decyduje sama adwokatura, której organy, dysponując dużym wachlarzem środków i specjalnym trybem postępowania dyscyplinarnego oraz korzystając z uprawnień wynikających z art. 80 u. o u.a., mogą eliminować z szeregów adwokatury te osoby, które świadomie i systematycznie popełniają przewinienia, szkodząc przez to dobremu imieniu całej korporacji.